

Stalo se:

Díváme se rukama

Pod zdánlivě paradoxním názvem Díváme se rukama byla 31. března 2004 zahájena v suterénu hlavní budovy Muzea hl. m. Prahy v Praze na Florenci specifická archeologická výstava. Expozice s podtitulem Seznamte se s archeologií I. se od jiných archeologických výstav lišila v jednom podstatném ohledu – byla vytvořena tak, aby si jí mohli prohlédnout i návštěvníci s vadami zraku. Výstavu připravilo oddělení pravěké archeologie Muzea hl. m. Prahy (vedoucí oddělení a zároveň autorkou výstavy byla dr. M. Šmolíková) ve spolupráci s Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy. Na tvorbě výstavy se podíleli studenti speciálního dvousemestrového semináře, který připravila magisterská katedra Obecné antropologie (vedoucím seminář byl dr. Václav Matoušek) a Institut rehabilitace zrakově postižených FHS UK (ředitel P. Wiener a Mgr. P. Červenka).

Cílem výstavy bylo přiblížit návštěvníkům obecně fenomén archeologie. To znamená předmět archeologického výzkumu, základní metody studia a základní druhy archeologických nálezů. V zimním semestru se studenti nejprve seznamovali obecně s archeologií jako takovou a zvláště pak s výsledky archeologického výzkumu na území Velké Prahy. Dále se věnovali problematice lidí se zrakovým handicapem. Zvládli základy pravidel chování v kontaktu se zrakově postiženými lidmi, seznámili se s některými specializovanými pracovišti (s výše jmenovaným Institutem rehabilitace zrakově postižených FHS UK v Praze – Vokovicích a se slepeckou tiskárnou a knihovnou v Praze, Krakovské ulici). V neposlední řadě studovali problematiku muzej-

ních expozic pro návštěvníky s vadami zraku. Ve druhém semestru měl seminář již praktický ráz reálné spolupráce při tvorbě výstavy a při jejím měsíčním provozu.

Výstava Seznamte se s archeologií I. volně navázala na sérii speciálních archeologických výstav, na jejichž počátku byly akce Doteky pravěku a antiky I a II, které v letech 1992 a 1994 připravilo oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea (Dufková – Matoušek 1994). V dalších letech pokračovala v započaté tradici další pracoviště, např. Náprstkovo muzeum výstavami egyptologickými.

Návštěvníci výstavy Seznamte se s archeologií I. si v otevřených vitrínách nejprve prohlédli a ohmatali zmenšený model plochy před zahájením a po skončení archeologického výzkumu, poté si potěžkali základní druhy archeologického nářadí a nejčastější archeologické nálezy – zlomky keramických nádob a kosti. Následoval pohřeb „skrčence“ z pozdní doby kamenné, ukázky typických keramických nádob z pravěku, středověku a novověku a na závěr malá ukázka z oboru experimentální archeologie: textilní a keramická výroba. Kromě popisek ve slepeckém písmu mohli návštěvníci využít i CD s nahraným komentářem k jednotlivým exponátům (autorka textu M. Šmolíková, text namluvil V. Vytiska). Za symbolickou cenu si návštěvníci mohli rovněž zakoupit CD s nahrávkou dramaturgie průběhu fiktivního archeologického výzkumu, která formou jednoduchého příběhu popisuje jednotlivé základní etapy záchranného archeologického výzkumu a jeho laboratorního zpracování (autor V. Matoušek, hráli členové ochotnického divadelního spolku DivOch z Únětic, hudba a režie V. Vytiska). Dále bylo možné na výstavě zakoupit speciální katalog. Autorkou katalogu (a také plakátu a pozvánky) byla výtvarnice J. Janíčková,

kteřá spolupracovala již na prvních výstavách Doteky pravěku a antiky I a II. V roce 2005 připravuje Muzeum hl.m. Prahy opět ve spolupráci s Fakultou humanitních studií UK další hmatovou výstavu, tentokrát na téma design. **Václav Matoušek**

Literatura:

Dufková, M. – Matoušek, V. 1994: Doteky pravěku a antiky I a II. Archeologické hmatové výstavy. *Muzejí a vlastivědná práce / Časopis společnosti přátel starožitností* 102, 129–139.

Rok trpaslíka

Není pochyb o tom, že trpaslík, zejména ten zahradní, bývá stejně tak milován, jako zatracován. V každém případě má však být studován, například proto, aby pro osobní a zcela svobodné hodnocení existovaly náležité podklady.

V Českých zemích je zatím vztah k trpaslíkům zahradním velmi problematický a celospolečenská hnutí chránící nebo dokonce odsuzující trpaslíky zahradní ještě neexistují. Vzhledem k překotně se rozvíjícím se tržním mechanismům jsou zejména některé české silnice již od počátku 90. let minulého století lemovány velkým množstvím trpaslíků zahradních (většinou polské výroby). U německých a rakouských turistů se pravidelně těší značné oblibě, zatímco Češi jsou ironičtí a setrvávají v názoru, že se jedná o tradiční a vysoce nevkusný kýč. V jistém slova smyslu mají pravdu, protože ti trpaslíci, kteří se prodávají u silnic jsou tzv. trpaslíci pokleslí a nemají s ušlechtilými a lidem pomáhajícími trpaslíky nic společného. Snad jen malý vzrůst a zdánlivě tradiční velikost a oblečení. Za nehoráznost je třeba považovat zejména trpaslice, které v tradiční mytologii zcela chybí a které jsou nezřídka prezentovány

v erotickém oblečení nebo smyslných polohách.

V této souvislosti je nutné ocenit mimořádný přínos Městského muzea v Ústí nad Labem, jehož ředitelem je historik Václav Houfek. A právě z jeho iniciativy byl konečně i u nás vyhlášen Rok trpaslíka. Důvodem pro tak odvážný a velkorysý čin byla především skutečnost, že právě v Ústí nad Labem se již v 19. století začali vyrábět trpaslíci zahradní, a to ve slavné keramičce Ferdinanda Maresche. Na území Čech to byly nepochybně první manufakturní trpaslíci, zdá se však, že byly první, v nejhrošším případě druhí, na světě. První trpaslík zahradní z Mareschovy dílny, která pracovala od roku 1841, prokazatelně spatřil světlo světa v roce 1874. Mareschovy trpaslíci patří mezi elitu a jsou sběratelsky vysoce ceněni. Jednak byly skutečně krásně výtvarně pojednání, jednak se jich zachovalo mimořádně málo (po 2. světové válce byla značná část českých trpaslíků zničena jako symbol nenáviděného německví). Paradoxně největší počet Mareschových trpaslíků se nachází v Americe, kde jsou předmětem sběratelských aktivit.

Rok trpaslíka byl programově bohatý a pestrý. Americké nakladatelství Workman Publishing z New Yorku podpořilo český Rok trpaslíka vydáním nástěnného kalendáře pro rok 2004 s fotografiemi trpaslíků od Ditricha C. Gehringa. Také město Ústí nad Labem vydalo kalendář s reprodukcemi ústeckých trpaslíků a to z původního firemního katalogu Mareschovy továrny z doby kolem roku 1900.

Pro širokou veřejnost byla např. zorganizována turistická akce Po stezkách trpaslíků okolo Ústí nad Labem (29. května 2004), dále výstava k dějinám ústecké firmy Marsech (Městské muzeum 29. dubna až 18. září 2004) a výstava Trpaslík a současnost (Městské muzeum 27. května až 4. září